

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Erasmus dla przedstawicieli samorządów lokalnych i regionalnych

(2018/C 176/06)

Sprawozdawca: François DECOSTER (FR/ALDE), członek rady regionalnej Nord-Pas-de-Calais

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

Wprowadzenie i kontekst

1. W pełni uczestniczy w dyskusji, jaką Komisja Europejska otworzyła dokumentem „Biała księga Komisji Europejskiej w sprawie przyszłości Europy – refleksje i scenariusze dla UE-27” i odnotowuje propozycje przedstawione przez przewodniczącego Junckera we wrześniu 2017 r. podczas debaty o stanie Unii.
2. Przypomina, że instytucje europejskie nadal postrzegane są jako oddalone i technokratyczne i że obywatele europejscy w codziennym życiu nie zawsze zauważają korzyści płynące z najważniejszych decyzji podejmowanych na szczeblu europejskim.
3. Przypomina, że w skali europejskiej przedstawiciele władz lokalnych cieszą się ogólnie wysokim zaufaniem współobywateli, większym niż w przypadku większości krajowych decydentów politycznych.
4. Stwierdza, że w kontekście obecnych kryzysów geopolitycznych, rosnącego zagrożenia terrorystycznego i negocjacji w sprawie brexitu w opinii obywateli europejskich szczebel europejski staje się poziomem coraz bardziej odpowiednim do działań publicznych w obliczu ważnych wspólnych wyzwań.
5. Podkreśla, że kluczowym wyzwaniem jest szerzenie nie tylko wiedzy technicznej na temat UE i jej instytucji, lecz również otwartego sposobu myślenia sprzyjającego współpracy i wymianie w kontekście europejskiej integracji, który opierałby się na wartościach demokracji, praworządności, poszanowania praw człowieka i zasadzie solidarności. Ten europejski duch jest głównym elementem funkcjonowania integracji europejskiej jako sposobu utrzymania pokoju i zbudowania zrównoważonej i sprawiedliwej przyszłości dla wszystkich.
6. Odnotowuje sukces programu Erasmus+, świetnego przykładu polityki europejskiej, który w 2017 r. obchodzi trzydziestolecie powstania. W ramach mobilności umożliwił on pobyt za granicą ponad 5 milionów obywateli. Zakres programu poszerzał się, obejmując kolejne grupy docelowe: studentów, lecz także gimnazjalistów, licealistów, praktykantów, nauczycieli i szkoleniowców, absolwentów, osoby poszukujące pracy, wolontariuszy i pracowników ze środowisk stowarzyszeniowych i świata sportu.
7. Z zadowoleniem przyjmuje inaugurację programu Erasmus dla praktykantów – utworzonego z inicjatywy Parlamentu Europejskiego.
8. Uznaje, że rozwój technologii oraz zmiany stylu życia są coraz szybsze, a reakcja władz publicznych musi w większym stopniu uwzględniać wymiar ludzki tych zmian.
9. Przypomina, że europejskie władze lokalne i regionalne stoją przed wyzwaniami (kryzys gospodarczy i finansowy, zmiany klimatyczne i demograficzne, kwestie ekologiczne itp.), które wymagają podjęcia zintegrowanych działań i strategii.
10. Podkreśla, że w wielopoziomowym sprawowaniu rządów, samorządności lokalnej i reformach związanych z decentralizacją kładzie się nacisk na rolę społeczności lokalnych i regionalnych we wdrażaniu polityki europejskiej oraz że konieczne jest ich wspieranie w rozwijaniu umiejętności i zdolności w tym zakresie.
11. Domaga się, aby wszystkie osoby uczestniczące w realizacji polityki zintegrowanego rozwoju mogły zdobywać ogólne i przekrojowe umiejętności i wiedzę konieczne do działania na rzecz rozwoju społeczności lokalnych i regionalnych.
12. Wskazuje, że zgodnie z zasadą pomocniczości w większości państw członkowskich władze samorządowe bezpośrednio odpowiadają za opracowanie i udostępnianie usług publicznych. Dążą też do zapewnienia ich skutecznego wykonania, uwzględniając możliwości, jakie oferują europejskie polityki publiczne.

Unia Europejska musi opracować nowe innowacyjne narzędzia, aby sprostać obecnym i przyszłym wyzwaniom

13. Wyraża ubolewanie, że w okresie gdy UE przeżywa okres poważnych perturbacji, ograniczenia wieloletnich ram finansowych nie zawsze umożliwiają szybkie reagowanie niezbędne do tego, żeby Unia Europejska mogła podejmować skuteczne działania w obliczu nowych kryzysów i nowych wyzwań.

14. Wzywa Parlament, Radę i Komisję Europejską do zaproponowania środków, które lepiej dostosują wieloletnie ramy finansowe do poważnych wyzwań naszych czasów, co pozwoliłoby na szybkie reagowanie na nowe trudności.

15. Podkreśla fakt, że wymiana transgraniczna i międzyregionalna umożliwia wzmocnienie powiązań między różnymi programami i instrumentami na szczeblu europejskim, krajowym i regionalnym w celu pobudzenia innowacji, wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.

16. Przyznaje, że obecnie możliwości reagowania Unii Europejskiej są ograniczone regulacjami, które słabo pozwalają na dostosowanie się do zmian ogólnych i konkretnych sytuacji. Z tego względu Komisja Europejska właśnie za pomocą białej księgi w sprawie przyszłości Europy proponuje dalsze rozwinięcie strategii, polityk i działań europejskich.

17. Wzywa Komisję Europejską do szerszego uwzględnienia kapitału ludzkiego w przygotowaniu przyszłych wieloletnich ram, tak by lepiej reagować na potrzeby obywateli i nowe wyzwania tego stulecia.

18. Wzywa przyszłe prezydencje Rady Unii Europejskiej, by przy opracowywaniu swoich programów również lepiej uwzględniały kapitał ludzki.

Sytuacja wyłonionych w wyborach przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych w tym kontekście

19. Uważa, że 91 tys. samorządów lokalnych i regionalnych, czyli setki tysięcy przedstawicieli władz lokalnych w Unii, stanowią niezbędne powiązanie między obywatelami a Europą i że rozwój ich wiedzy i umiejętności w zakresie polityki europejskiej, a także rozwój kontaktów z demokratycznie wybranymi przedstawicielami władz w innych państwach członkowskich (krajach objętych programem) i krajach objętych programem spoza UE ⁽¹⁾, stanowią kluczowe elementy umożliwiające rozwój kapitału ludzkiego i integracji europejskiej.

20. Stwierdza, że przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych nie zawsze uzyskują całe szkolenie niezbędne do wykonywania swoich zadań, zanim zostaną wybrani i że systemy uczenia się przez całe życie stanowią użyteczne narzędzie wspierania tych przedstawicieli w skutecznym sprawowaniu funkcji. Podkreśla, że szkolenie nie polega wyłącznie na przekazywaniu im odpowiedniej wiedzy technicznej, lecz powinno im pomóc w zrozumieniu przyczyn i ducha integracji europejskiej, tak by mogli ukazać swym wyborcom, dlaczego i w jaki sposób projekt integracji europejskiej może przynieść im korzyści.

21. Uważa, że decyzje wybranych władz lokalnych i regionalnych są ściśle powiązane z przepisami UE:

- a) wtedy, gdy regiony posiadające uprawnienia legislacyjne uczestniczą w europejskim procesie decyzyjnym poprzez zasiadanie w grupach roboczych Rady i Rady Ministrów, w których przewidziany jest udział podmiotów regionalnych;
- b) wtedy, gdy władze te uczestniczą w europejskim procesie decyzyjnym na etapie konsultacji w ramach ustosunkowywania się do różnych konsultacji publicznych prowadzonych przez Komisję Europejską;
- c) przy okazji opracowywania przez Komitet Regionów sprawozdań w obszarach kompetencji przewidzianych w Traktatach;
- d) w ramach stosowania dyrektyw i rozporządzeń europejskich w bardzo różnych dziedzinach (woda, odpady, mobilność, oszczędność energii itp.);
- e) w procesie ubiegania się o fundusze europejskie (EFRR, EFS itd.);
- f) przy okazji programowania pomocy państwa;
- g) w ramach współpracy z władzami innych państw członkowskich.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/programme-guide/part-a/who-can-participate/eligible-countries_pl

Wdrożenie programu Erasmus dla przedstawicieli samorządów lokalnych i regionalnych

22. Jest zdania, że w celu udoskonalenia procesu uczenia się i wymiany należy wykorzystać źródło informacji, jakim są wnioski z oceny działań przygotowawczych, z wykorzystania instrumentu na rzecz administracji lokalnej oraz z programów wymiany między partnerami.

23. Pragnie, by wspierać wymianę najlepszych praktyk między władzami lokalnymi i regionalnymi, zwłaszcza w odniesieniu do wykorzystania Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych, programu „Horyzont 2020” i polityki spójności, a także ich połączenia. Podkreśla tym samym, że Erasmus dla przedstawicieli samorządów lokalnych i regionalnych mógłby zostać wykorzystany, by wspierać regiony najmniej rozwinięte gospodarczo na drodze do zwiększenia ich zdolności administracyjnych.

24. Wzywa Komisję Europejską, aby w większym stopniu uwzględniała konieczność informowania, wspierania i szkolenia przedstawicieli lokalnych i regionalnych w UE w zakresie efektywnego wykorzystania funduszy europejskich i współpracy międzyregionalnej na poziomie UE.

25. Zwraca się do KE o uwzględnianie nowych inicjatyw zgłaszanych przez grupy samorządów lokalnych i regionalnych lub o przeprowadzanie odnośnych konsultacji w celu poprawy obecnych polityk UE lub inicjowania nowych działań o charakterze europejskim.

26. Uważa, że instytucje europejskie są współodpowiedzialne za podstawowe szkolenie przedstawicieli wybranych na szczeblu lokalnym i regionalnym, by lepiej zapoznać ich z duchem integracji europejskiej i ze strategiami politycznymi, a instancje europejskie nie powinny pozostać obojętne na niniejszy apel przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych, zwłaszcza w perspektywie wyborów europejskich.

27. Ponawia poparcie dla utworzenia programu „Erasmus dla demokratycznie wybranych przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych”, wyrażone już w opublikowanej w 2009 r. białej księdze w sprawie wielopoziomowego sprawowania rządów. Ponawia także życzenie współpracy z Parlamentem Europejskim, Radą i Komisją Europejską w opracowaniu koncepcji i operacyjnej formy programu oraz poparcie dla tworzenia programów szkoleniowych i wymiany dobrych praktyk ukierunkowanych na demokratycznie wybranych przedstawicieli samorządów lokalnych i regionalnych.

28. Przypomina, że w latach 2012/2013 przeprowadzono projekt pilotażowy, który cieszył się ogromnym powodzeniem – otrzymano ponad 1 000 kandydatur na 100 dostępnych miejsc.

29. Uważa, że można by wykorzystać ten projekt pilotażowy jako podstawę opracowania programu kładącego nacisk na aspekt kształcenia, tak by krzewić lepszą znajomość instytucji UE i sposobu funkcjonowania Unii Europejskiej, czerpiąc z praktycznych przykładów i wymiany z innymi samorządami lokalnymi, i tym samym ułatwić przedstawicielom władz lokalnych i regionalnych bezpośrednie doświadczenie ducha współpracy europejskiej, tak by mogli podzielić się tym doświadczeniem ze swymi obywatelami. Można by także opracować narzędzia kształcenia online, które mogłyby przydać się do lepszego przygotowania wymian zaplanowanych w ramach programu.

30. Podkreśla aspekt mobilności, który należy bezwzględnie zachować, gdyż w szeregu badań wykazano skuteczność przekazywania wiedzy we wzajemnym uczeniu się. Te wielostronne wymiany między demokratycznie wybranymi przedstawicielami samorządów lokalnych stanowią prawdziwą europejską wartość dodaną w stosunku do współpracy dwustronnej.

31. Uważa, że w ramach tych szkoleń można by również korzystać – chociaż nie wyłącznie – z sieci europejskich uniwersytetów i szkół wyższych w celu szkolenia przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych i że powinno to się łączyć z wykorzystaniem miejsc pamięci, które przyczyniły się do kształtowania kultury i ducha europejskiego.

32. Pragnąłby, aby na zakończenie szkolenia podstawowego członkowie władz lokalnych i regionalnych mogli podejmować współpracę z przedstawicielami samorządów z innych krajów w danej dziedzinie, aby:

- a) wymieniać dobre praktyki;
- b) pogłębiać znajomość przepisów europejskich;
- c) nawiązać konstruktywne stosunki międzyludzkie;
- d) zapoczątkować nowe inicjatywy lokalne i regionalne;
- e) stać się lepszymi ambasadorami korzyści wynikających ze współpracy z mieszkańcami innych krajów, tym samym krzewiąc europejskiego ducha.

33. Jest zdania, że tego rodzaju instrument służyłby ponadto wzmocnieniu europejskiego ducha przywódców lokalnych i regionalnych, i sprzyjałby wykształceniu europejskiej świadomości władz lokalnych i regionalnych.
34. Uważa, że taki system, zmieniony zgodnie z wnioskami wyciągniętymi z projektu pilotażowego, należałoby przetestować w latach 2018, 2019 i 2020, po to by móc go włączyć do nowego okresu programowania legislacyjnego Komisji Europejskiej, ewentualnie, w razie potrzeby, na innej podstawie prawnej, tak by stworzyć program Erasmus dla przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych lub dla podmiotów lokalnych i regionalnych.
35. Podkreśla, że program powinien zostać tak opracowany, by mogli w nim brać udział zarówno zawodowi politycy, jak i osoby zajmujące się polityką w niepełnym wymiarze godzin, a także ci, którzy zajmują stanowiska kierownicze o bardzo technicznym charakterze, i że w jego ramach należy zadbać o równowagę płci i równowagę terytorialną oraz zapewnić udział przedstawicieli podmiotów lokalnych i regionalnych niezależnie od ich wielkości i liczebności ich populacji.
36. Zwraca się do Komisji o zaproponowanie jednej lub kilku form doświadczalnych o silnym efekcie mnożnikowym, przy wyciągnięciu wniosków z projektu pilotażowego z 2012 r., tak by udoskonalić nowy program, zwiększając wiedzę i doświadczenia przedstawicieli władz lokalnych w zakresie Unii Europejskiej i jej polityki.
37. Uważa, że koszty można by rozdzielić na budżety Unii Europejskiej, demokratycznie wybrane władze, z których wywodzą się przedstawiciele uczestniczący w programie, oraz w odpowiednich przypadkach, ośrodki kształcenia otrzymujące wsparcie ze środków publicznych w niektórych państwach członkowskich.
38. Wzywa państwa członkowskie do wspierania tej inicjatywy, która przyniesie korzyści ich obywatelom, zwłaszcza przez poprawę znajomości polityki, codziennego życia władz w innych państwach członkowskich oraz funduszy europejskich i ich zastosowania w konkretnych przypadkach, a także poprzez przyczynienie się do stabilności i wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi.
39. Zwraca się do Parlamentu Europejskiego o to, by podobnie jak w 2012 r., wspierał program Erasmus dla przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych przez różne działania (sprawozdania, konferencje itp.), w szczególności proponując w 2018 r. włączenie projektu pilotażowego do procedury budżetowej, która ma zostać wdrożona w 2019 r.
40. Zaznacza, że utworzenie programu Erasmus dla przedstawicieli samorządów lokalnych i regionalnych może mieć miejsce jedynie poprzez przydzielenie nowych zasobów finansowych. Nie wolno zabierać żadnych środków z programu Erasmus+.
41. W pełni zaangażuje się w tworzenie takiego programu, pomagając w wypełnianiu wniosków uczestniczących w nim przedstawicieli władz lokalnych, rozpowszechniając zaproszenia do wyrażenia zainteresowania, organizując odpowiedni moduł podczas Europejskiego Tygodnia Regionów i Miast i współtworząc jeden lub kilka modułów szkoleń online.
42. Wzywa do niezwłocznego utworzenia grupy roboczej, w skład której wejdą przedstawiciele Komisji Europejskiej, Parlamentu Europejskiego i Komitetu Regionów, w celu przygotowania i opracowania tego programu.

Bruksela, dnia 31 stycznia 2018 r.

Karl-Heinz LAMBERTZ

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów